

investigation have been used the technique of «Metaphor personal death» by J. McLennan and exercise Drawing death».

During the psychological interviews revealed a positive attitude to life and freedom from fear of death among all respondents, survivors of clinical death. There was a reevaluation of values, appeared meaning and purpose in life. After conducting methodology J. McLennan the following results were obtained: both women and men predominate metaphors attitude toward death. After the exercise, «Drawing death» in all of the subjects there is a positive attitude to death. Is dominated by natural, abstract motifs, symbolism associated with a transition to another world. All our drawings of people who have experienced clinical death associated with their near death experience.

On the basis of the researches revealed that the main thing for the people who had experienced clinical death is a desire to speak about their experiences, talk about their feelings and experiences. This enables them to better understand what happened to them, to rethink his life, a chance to change it for the better.

The obtained results, the study, in future can become the basis for in-depth study of the psychological state of people, who have undergone clinical death. This will allow to better understand the state data and choose the necessary socio-psychological help after experiencing clinical death. Sources – 12.

Key words: clinical death, diagnostic conversation, near death experience, psychological characteristics, psychological tests, socio-psychological aid.

Пчельнікова Катерина Ігорівна – магістр психології, лаборант кафедри соціальної психології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Луганськ.

УДК 159.9

Самойлов О.А.

ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНО - ПСИХОЛОГІЧНОГО АСПЕКТУ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ У СТУДЕНТСЬКІЙ ГРУПІ

Стаття присвячена вивченню обумовленості безпеки особистості у студентській групі з точки зору соціально-психологічного аспекту. Автор досліджує головні характеристики соціально-психологічного аспекту безпеки особистості у студентській групі на прикладі студентів Приазовського державного технічного університету.

Ключові слова: особистість, студентська група, безпека, соціально-психологічний аспект.

Постановка проблеми. Психологічна безпека – одна з найважливіших умов, що забезпечує гармонійний розвиток особистості. На думку більшості дослідників повноцінний розвиток людини можливий тільки з умови задоволення потреби в безпеці, коли психологічний ресурс спрямований на особистісне зростання (ІА. Баєва, Н.Г. Рассоха, Т.І. Колесникова та ін.). Без відчуття психологічної безпеки в соціальному середовищі неможливі прояви соціальної активності особистості.

Особливої уваги вимагає дослідження психологічної безпеки особистості у студентській групі, в якій здійснюється розвиток і формування суб'єктів групової взаємодії. У в психологічно безпечному середовищі студент відчуває себе впевнено і вільно висловлює свою думку, зазначає Є. Мелібруда [15], бере участь у дискусіях, тому відчуття психологічної безпеки призводить до інтенсивного обміну навчально-діловою та іншою інформацією між студентами, обміну творчими ідеями.

Існує безліч аспектів складових психологічної безпеки. У зазначеній статті нами розглядається соціально-психологічний аспект характеристики безпеки, який торкається питань нормального функціонування особистості у взаємодії з соціальним середовищем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічною складовою даної статті є основні положення суб'єктного та системного підходів (К.М. Гайдар, Т.Ю. Базаров, Ю.В. Сичьов, М.П. Сичьова та ін.). На сьогоднішній день у науковій літературі велика увага приділяється питанням психологічної безпеки в цілому (Г.В. Грачов, Т.І. Колесникова, Т.В. Малікова, Л.О. Михайлов, В.П. Соломін, А.Н. Сухов, О.В. Шатровой, Н.Л. Шликов та ін.) Актуальні проблеми психологічної безпеки, детерміновані умовами освітніх установ, представлені в роботах І.А. Басвої, І.А. Волкової, Є.Б. Лактіонової, В.А. Дмитриєвського та ін. Багато фахівців вказують на головну роль психологічної безпеки в розвитку творчого потенціалу студентства (Н.А. Лизь, К.А. Холуєва, А.Ю. Мухарлямова, та ін.). Аналіз досліджень ряду авторів (Т. Л. Антоненко, І.А. Баєва, А.О.

Застело, Н.Г. Рассоха та ін.), показав, що ефективність освітнього процесу залежатиме від показника психологічної безпеки освітнього середовища.

Автори виділяють цілий ряд факторів, що визначають специфіку психологічної безпеки особистості в системі освіти. У своїх роботах вони розглядають психологічну безпеку під кутом зору її залежності не тільки від особистості, але і від її оточення, групи.

Незважаючи на значне число робіт з даної проблематики, залишаються мало дослідженими характеристики психологічної безпеки особистості у студентській групі, в цілому приділяється недостатньо уваги соціально-психологічному аспекту досліджень.

Метою статті є розгляд соціально-психологічного аспекту безпеки особистості у студентській групі на основі різних емпіричних та теоретичних матеріалів.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. На думку К.М. Гайдар [8], особливістю сучасного стану психологічних наук є поширення нового методологічного принципу суб'єкта, і навіть більш того – нової суб'єктної парадигми. Суб'єктний підхід в дослідженні головних характеристик соціально-психологічного аспекту безпеки особистості у студентській групі пов'язане, насамперед, з просуненням зв'язку між особистісним та груповим рівнями.

Розуміння цілісної картини з проблеми вивчення соціально-психологічного аспекту безпеки особистості у студентській групі можливе лише за умови системного підходу та глибоких теоретичних узагальнень. Дослідження, присвячені системному підходу, показали, що важливою характеристикою будь-якої системи є сукупність стійких зв'язків між компонентами предмета вивчення, які забезпечують його цілісність [4].

Н.І. Шевандрін [23] підкреслює, що особистість – це соціальний продукт, який формується на основі взаємин з іншими людьми. Соціальна сутність людини, на думку Б.Д. Паригіна [18], полягає в її постійній спрямованості до інших людей, через взаємодію з ними.

Для особистості безпека відчувається в першу чергу як захищеність від дії різного роду небезпек. Основні характеристики безпеки - надійність, захищеність, стабільність [12]. Людина, яка не відчуває психологічної захищеності, не володіє внутрішнім ресурсом опірності до негативних впливів, може повністю втратити можливість ефективного функціонування. Психологічна безпека, підкреслює Н.Л. Шликов [24], розкривається в тому, що у людини немає побоювань щодо оточуючих його людей, немає вражень, ніби з їх боку є будь-які загрози, і немає припущень що такі загрози можуть з'явитися в майбутньому. У загальному вигляді психологічна безпека особистості - це стан захищеності, що забезпечує її цілісність як активного соціального суб'єкта і можливості розвитку в умовах інформаційної взаємодії з навколишнім середовищем [16].

При створенні умов психологічної безпеки актуалізуються можливості особистості, підвищується рівень толерантності до життєвих складнощів, конфліктів [20]. Людина відкрита для контактів, довіряє людям і чекає від них того ж.

Особистість при дослідженні феномену психологічної безпеки виступає як центральна фігура в смислово-контексті «небезпека-безпека». Однак, розглядаючи захищеність особистості від несприятливих впливів, ми повинні її розглядати в тісному зв'язку з умовами її оточення. На думку І.А. Баєвої, І.А.Волкова, Є.Б. Лактіонової [3], Н.А. Сухова [22], при розгляді поняття «психологічна безпека» на рівні соціального оточення (групи), в якій перебуває особистість, розкривається її соціально-психологічний аспект. Отже, безпека у соціально-психологічному аспекті визначена як стан середовища (групи), що сприяє задоволенню потреб у особистісно-довірчому спілкуванні суб'єктів взаємодії і забезпечує їх психологічну захищеність.

В якості найближчого оточення для особистості, що навчається у вищому навчальному закладі виступає студентська група. Згідно з А.С. Власенко [7], студентська група характеризується особливими умовами діяльності, побуту, особливою соціальною поведінкою і психологією. Більшість авторів підкреслює високу значущість академічної групи у житті студентів та розглядає її як об'єднання осіб для кооперованої діяльності, пов'язаної з обміном інформацією [13], [17], [23]. Отже, процеси, що відбуваються у студентській групі, зумовлюють динаміку та якість інформаційного обміну.

У психологічно безпечному середовищі зусилля студентів спрямовані не на подолання перешкод, а на створення і досягнення результату. Психологічна безпека особистості у студентській групі має місце, коли студент не побоюється зазнати критики або осміяння, коли його не співвідносять з іншими і на цій підставі виносять йому якусь оцінку, коли його приймають таким, який він є, коли помилка – це не однозначно погано.

Більшість авторів відзначає, що характеристика соціально-психологічного аспекту безпеки особистості визначається в особливостях психології групи, системі соціальних відносин [2], [3], [9], [15]. Соціально-психологічний аспект безпеки особистості в студентській групі розглядається як психологічний стан групи, що створює захищеність, сприяє задоволенню потреб у особистісно-довірчому спілкуванні, забезпечує психічне здоров'я включених до неї учасників [10], [22], [25]. Фахівці виділяють у ролі важливої характеристики соціально-психологічного аспекту безпеки особистості у групі встановлення певної психологічної атмосфери [1], [11], [17], [22]. Згідно з Н.А. Лизь [14], психологічна атмосфера відображає комплекс психологічних умов, які забезпечують успішне налагодження психологічної безпеки особистості або перешкоджають їй.

Психологічна атмосфера в групі – це динамічне явище, що постійно перебуває в розвитку. Зокрема, Б.Д. Паригін [18] підкреслює, що психологічна атмосфера досить мінлива і характеризується високим рівнем рухливості. Для характеристики психологічного стану, у якому перебуває дана група, більшість фахівців використовує поняття «сприятлива» або «несприятлива» психологічна атмосфера.

Несприятлива психологічна атмосфера характеризується порушенням зворотного зв'язку між членами групи, переважанням формальних відносин над особистісними, відокремлення окремих членів групи, напруженістю відносин, частими конфліктами між членами групи [13], [23]. Так, Л.Г. Почобут, В.А. Чикер [19] відзначають, що в групах з несприятливою психологічною атмосферою наявний суперництво та агресивність. Результати експериментальних досліджень дозволяють прийти до висновку, що завдяки несприятливій психологічній атмосфері у студентських групах порушуються умови психологічної безпеки суб'єктів групової взаємодії [1], [3], [23]. Несприятлива атмосфера індивідуально відчувається особистістю як відсутність психологічної безпеки у групі, і, як результат, спричиняє погіршення психологічного самопочуття особистості. Це, звичайно, позначається на настрої, працездатності особистості та її активності.

В основі змістовної характеристики сприятливої психологічної атмосфери більшість авторів виділяє теплоту відносин, готовність до спілкування з оточуючими, відсутність психологічних бар'єрів у спілкуванні між індивідами, емоційне єднання. Так, Б.Д. Паригін [18] відзначає, що одним з найбільш явних проявів сприятливої атмосфери є добре ставлення людини до людини, настрої життєрадісності.

У ролі головної ознаки психологічної безпеки особистості розглядається сприятлива психологічна атмосфера у групі [10], [23]. За рахунок сприятливої атмосфери група створює простір безпеки, підтримки, безоцінювання, де головним інструментом розвитку є конструктивний зв'язок, що передбачає зацікавленість кожного суб'єкта взаємодії в розвитку один одного [17]. Психологічна безпека може поліпшити обмін інформацією, впливати на процеси адаптації студентів, психологічне включення до групи, сприяти досвіду соціальної єдності. Так, підкреслює О. Керол [13], домінуючі прояви сприятливої психологічної атмосфери в групі є відчуття захищеності суб'єктів взаємодії. Саме за наявності захищеності починає діяти поле довіри, яке пронизує всі індивідуальні переживання.

Ключову роль довіри в характеристиці психологічної безпеки особистості відзначають багато вітчизняних та зарубіжних авторів [6]; [21], [26]. В. Філберг [26] розглядає довіру як ставлення, що включає інтерес до партнера, позитивні емоційні оцінки цієї людини, готовність робити добрі вчинки задля нього, відкритість. Саме довіра, підкреслює В.Й. Бочелюк [6], створює умови для психологічного обміну, взаємодії суб'єкта з навколишнім світом. Згідно з А.В. Сидоренковим, І.І. Сидоренковою [21], довіра може поліпшити обмін інформацією, впливати на процеси адаптації студентів, психологічне включення до групи, сприяти досвіду соціальної єдності. Так, Р.С. Немов [17] підкреслює, що сприятлива психологічна атмосфера в студентській групі обумовлює такий рівень довіри, при якому навіть дивні думки не відкидаються з порога, не викликають негативної реакції, реплік, що принижують особисту гідність.

Отже, більшість фахівців пов'язує сприятливу атмосферу у студентській групі, довіру в якості головних характеристик соціально-психологічного аспекту безпеки особистості, які обумовлюють підвищення ефективності процесу інформаційного обміну та індивідуального засвоєння знань. Отже, методика оцінки психологічної атмосфери в студентській групі надасть інформацію і про наявність (відсутність) психологічної безпеки особистості.

Для вивчення стану психологічної атмосфери у студентських групах, на кафедрі соціології та соціальної роботи Приазовського державного технічного університету (місто Маріуполь) у 2013 році, були проведені соціологічні дослідження, об'єктом яких стали студенти спеціальності «соціальна робота», а також студенти технічних спеціальностей. Було проанкетовано 7 студентських груп 1-го курсу навчання, загальна кількість респондентів - 114 осіб.

Оцінка психологічної атмосфери здійснювалася за допомогою методики А.Ф. Фідлера [5]. В основі даної методики знаходиться метод семантичного диференціала. Методика цікава тим, що допускає анонімне обстеження, а це

За допомогою методики оцінки психологічної атмосфери в групі були отримані результати, які представлено у таблиці 1.2. Загальна оцінка психологічної атмосфери в групі, згідно із запропонованою методикою, визначена як сума показників. Чим менший результат, тим краща психологічна атмосфера в групі.

Зазначені оцінки психологічної атмосфери в групі ми розбили на 7 інтервалів однакової довжини (10). Абсолютні частоти, отримані в результаті статистичної обробки, демонструє гістограма частот (рис. 1.1).

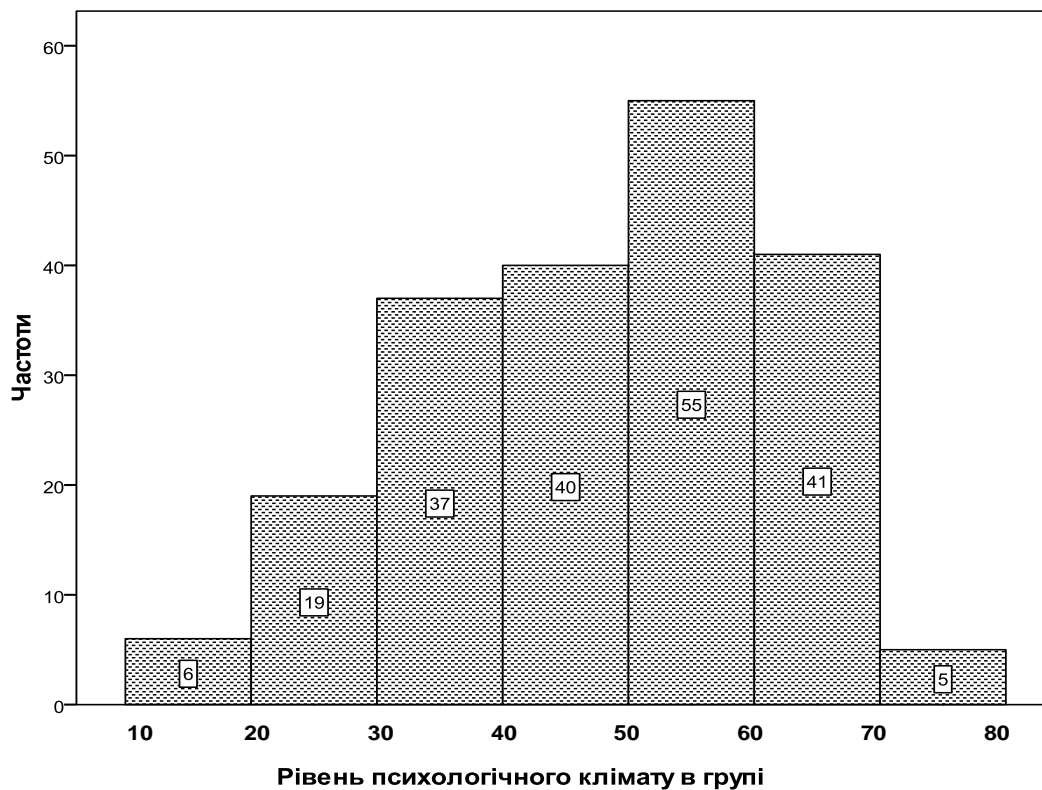

Рис. 1.1. Гістограма розподілу частот за оцінкою психологічної атмосфери в студентських групах

Як видно з цієї гістограми, велика частина студентів – 141 (40+55+41+5= 141 / 69,5%) негативно оцінює психологічну атмосферу в групі (>40).

Описові статистики, що характеризують психологічну атмосферу в цілому, отримані в SPSS, представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Основні статистичні характеристики оцінок психологічної атмосфери в групі

Показник	Значення
Середнє (у балах)	48,33
Стд. помилка середнього	0,984

Медіана	50,00
Мода	53
Довірчий інтервал	[46,39;50,28]
Стд. Відхилення	14,026
Дисперсія	196,739

За результатами, зазначеними в таблиці, ми бачимо, що більшість студентів негативно оцінює психологічну атмосферу у групі.

Оскільки автор методики оцінки психологічної атмосфери пропонує аналізувати середній профіль у групі, а ми в ході анкетування отримали інформацію про оцінку студентами психологічної атмосфери в зазначених групах, ми побудували для кожної групи усереднений профіль у вигляді графіка. Визначення цих параметрів дозволило провести порівняльний аналіз студентських груп за станом психологічної атмосфери у студентських групах. Співвідношення усереднених графіків психологічної атмосфери в групах показало, що найбільш сприятлива психологічна атмосфера у групі СР, а більш несприятлива у групі ЕТ (рис. 1.3; 1.4).

Рис. 1.3. Середній профіль психологічної атмосфери групи СР

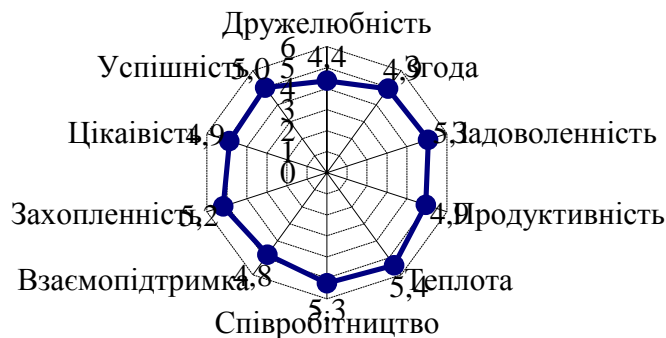

Рис. 1.4. Середній профіль психологічної атмосфери групи ЕТ

Висновки. На підставі вищевикладеного теоретичного та емпіричного матеріалу можна зробити висновок, що від психологічної безпеки особистості в студентській групі залежить її соціально-психологічна компетентність та успіх навчальної діяльності, коли особистість відчуває себе комфортно - вона менш схильна до стресів, відкрито взаємодіє в групі і прагне до самореалізації. Характеристика соціально-психологічного аспекту безпеки особистості визначається в особливостях психології групи, системі соціальних відносин. У ролі важливої характеристики соціально-психологічного аспекту безпеки особистості у студентській групі виступає сприятлива психологічна атмосфера. Сприятлива психологічна атмосфера відображає комплекс психологічних умов, які забезпечують успішне налагодження психологічної безпеки особистості. Тому так важливо підтримувати сприятливий стан психологічної атмосфери у студентських групах.

Дослідження стану психологічної атмосфери у студентських групах дозволяє по новому підійти до розгляду і вирішення прикладних проблем соціальної психології. Отримана в ході дослідження інформація може бути використана для оснащення служб супроводу освітніми процесами програмами по створенню сприятливої психологічної атмосфери у студентській групі, як найважливішої умови, що забезпечує безпеку особистості.

Дослідження окремих приватних аспектів не претендують, звичайно, на глобальне охоплення проблеми. Отже, стан атмосфери у групі виявляється надзвичайно інформативним для характеристики соціально-психологічного аспекту безпеки суб'єктів взаємодії, дозволяє отримати достовірні дані про особистісний розвиток сучасного студентства.

Література

1. Антоненко Т.Л. Психологічні основи впливу ціннісно-сміслової сфери на професійне становлення майбутнього фахівця. «Педагогіка і психологія». – 2009. – № 4. – С. 26-36.
2. Баева И.А. Психологическая безопасность в образовании. – СПб.: Союз, 2002. – 271 с.
3. Баева И.А., Волкова И.А., Лактионова Е.Б. Психологическая безопасность образовательной среды. – М.: Эконом-Информ, 2009. – 248 с.
4. Базаров Т.Ю., Сычева М.П. Современные социально-психологические теоретические подходы и прикладные исследования. «Психологический журнал». – 2010. – №1. – С. 39-48
5. Бодалев А.А., Деркач А.А., Лаптев Л.Г. Основы социально-психологических исследований. – М.: ГАРДАРИКИ, 2007. – 334 с.
6. Бочелюк В.И. Значения феномена довіри у формуванні позитивного соціально-психологічного клімату в організації «Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України». – 2006. – Т. VIII. – Вип. 1. – С. 42-48.
7. Власенко А.С. Некоторые вопросы воспитания студенчества на современном этапе. – М.: Просвещение, 1987. – 176 с.
8. Гайдар К.М. Субъектный подход к психологии малых групп: история и современное состояние. «Психологический журнал». – 2008. – № 3. – С. 9-24
9. Грачев Г.В. Информационно-психологическая безопасность личности: проблема и возможности формирования социально-психологической защиты. – М.: РАГС, 1998. – 125 с.
10. Дмитриевский В.А. Психологическая безопасность в учебных заведениях. – М.: Педагогическое общество России, 2002. – 202 с.
11. Застело А.О. Інформаційно-психологічна безпека дистанційної освітньої взаємодії. «Наук. вісник Миколаївського універ. ім. В.О. Сухомлинського: зб. наук. праць». – Т. 2. – Вип. 7 – 2011. – С. 143-147
12. Колесникова Т.И. Личность и ее безопасность. – М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2001. – 123 с.
13. Кэрл О. Социальная психология групп. – СПб.: ПРАЙМ - ЕВРОЗНАК, 2004. – 224 с.
14. Лызь Н.А. Развитие безопасной личности в образовательном процессе вуза: монография. – Таганрог: ТРТУ, 2005. – 305 с.
15. Мелибруда Е. Психологические возможности улучшения общения. – М.: Прогресс, 1986. – 174 с.
16. Михайлов Л.А., Соломин В.П., Маликова Т.В. Психологическая безопасность. – СПб.: Дрофа, 2008. – 288 с.
17. Немов Р.С. Психология образования. – Кн. 2. – М.: ВЛАДОС, 2003. – 608 с.
18. Парыгин Б.Д. Социальная психология: учебное пособие. – СПб.: СПбГУП, 2003. – 616 с.
19. Почебут Л.Г., Чикер В.А. Организационная социальная психология. – СПб.: Речь, 2000. – 298 с.

20. Рассоха Н.Г., Баева И.А. Психологическая безопасность и развивающее образование. «Мат. конференции по психологии». – М., 2002. – С. 92-94.
21. Сидоренков А.В. Доверие в малых группах. «Вопросы психологии». – 2011. – №4. – С. 94-105.
22. Сухов А.Н. Социальная психология безопасности. – М.: Академия, 2002. – 256 с.
23. Шевандрин Н.И. Социальная психология в образовании. – М.: ВЛАДОС, 1995. – 240 с.
24. Шлыков Н.Л. Психологическая безопасность: история и перспективы исследования. «Человеческий фактор: проблемы психологии и эргономики». – 2005. – № 4. – С. 65-66.
25. Холуева К.А., Мухарлямова А.Ю. Психологическая безопасность образовательной среды. «Концепт». – 2013. – №1. – С. 1-5
26. Fahlberg V. Attachment and Separation. – Michigan Dpt. of Social Services, 1979. – 64 p.

References

1. Antonenko T.L. Psihologichni osnovi vplivu cinnisno-smislovoi sfery na profesijne stanovlennya majbutn'ogo fahivcu. «Pedagogika i psihologiya». – 2009. – № 4. – С. 26-36.
2. Baeva I.A. Psihologicheskaya bezopasnost' v obrazovanii. – SPb.: Soyuz, 2002. – 271 s.
3. Baeva I.A., Volkova I.A., Laktionova E.B. Psihologicheskaya bezopasnost' obrazovatel'noj sredy. – М.: E'konom-Inform, 2009. – 248 s.
4. Bazarov T.YU., Sycheva M.P. Sovremennye social'no-psihologicheskie teoreticheskie podhody i prikladnye issledovaniya. «Psihologicheskii zhurnal». – 2010. – №1. – С. 39-48
5. Bodalev A.A., Derkach A.A., Laptev L.G. Osnovy social'no-psihologicheskikh issledovaniy. – М.: GARDARIKI, 2007. – 334 s.
6. Bochelyuk V.J. Znachennya fenomena doviri u formuvanni pozitivnogo social'no-psihologichnogo klimatu v organizacii «Problemi zagal'noi ta pedagogichnoi psihologii: zb. nauk. prac' Institutu psihologii im. G.S. Kostyuka APN Ukraini». – 2006. – Т. VIII. – Vip. 1. – С. 42-48.
7. Vlasenko A.S. Nekotorye voprosy vospitaniya studenchestva na sovremennom e'tape. – М.: Prosveshchenie, 1987. – 176 s.
8. Gajdar K.M. Sub'ektnyi podhod k psihologii malyh grupp: istoriya i sovremennoe sostoyanie. «Psihologicheskii zhurnal». – 2008. – № 3. – С. 9-24
9. Grachev G.V. Informacionno-psihologicheskaya bezopasnost' lichnosti: problema i vozmozhnosti formirovaniya social'no-psihologicheskoy zashchity. – М.: RAGS, 1998. – 125 s.
10. Dmitrievskii V.A. Psihologicheskaya bezopasnost' v uchebnykh zavedeniyah. – М.: Pedagogicheskoe obshchestvo Rossii, 2002. – 202 s.
11. Zastelo A.O. Informacijno-psihologichna bezpeka distancijnoi osvitr'oi vzaemodii. «Nauk. visnik Mikolaiv'skogo univer. im. V.O. Suhomlins'kogo: zb. nauk. prac'». – Т. 2. – Vip. 7 – 2011. – С. 143-147
12. Kolesnikova T.I. Lichnost' i ee bezopasnost'. – М.: VLADOS-PRESS, 2001. – 123 s.
13. Ke'rol O. Social'naya psihologiya grupp. – SPb.: PRAJM - EVROZNAK, 2004. – 224 s.
14. Lyz' N.A. Razvitie bezopasnoj lichnosti v obrazovatel'nom processe vuza: monografiya. – Taganrog: TRTU, 2005. – 305 s.
15. Melibruda E. Psihologicheskie vozmozhnosti uluchsheniya obshcheniya. – М.: Progress, 1986. – 174 s.
16. Mihajlov L.A., Solomin V.P., Malikova T.V. Psihologicheskaya bezopasnost'. – SPb.: Drofa, 2008. – 288 s.
17. Nемов R.S. Psihologiya obrazovaniya. – Kn. 2. – М.: VLADOS, 2003. – 608 s.
18. Parygin B.D. Social'naya psihologiya: uchebnoe posobie. – SPb.: SPbGUP, 2003. – 616 s.
19. Pochebut L.G., CHiker V.A. Organizacionnaya social'naya psihologiya. – SPb: Rech', 2000. – 298 s.
20. Rassoha N.G., Baeva I.A. Psihologicheskaya bezopasnost' i razvivayushchee obrazovanie. «Мат. конференции по психологии». – М., 2002. – С. 92-94.
21. Сидоренков А.В. Доверие в малых группах. «Вопросы психологии». – 2011. – №4. – С. 94-105.
22. Сухов А.Н. Социальная психология безопасности. – М.: Академия, 2002. – 256 с.
23. Шевандрин Н.И. Социальная психология в образовании. – М.: ВЛАДОС, 1995. – 240 с.
24. Шлыков Н.Л. Психологическая безопасность: история и перспективы исследования. «Человеческий фактор: проблемы психологии и эргономики». – 2005. – № 4. – С. 65-66.
25. Холуева К.А., Мухарлямова А.Ю. Психологическая безопасность образовательной среды. «Концепт». – 2013. – №1. – С. 1-5

26. Fahlberg V. Attachment and Separation. – Michigan Dpt. of Social Services, 1979. – 64 p.

Самойлов А.А.

Характеристика социально-психологического аспекта безопасности личности в студенческой группе.

Статья посвящена изучению обусловленности безопасности личности в студенческой группе с точки зрения социально-психологического аспекта. Автор исследует главные характеристики социально-психологического аспекта безопасности личности в студенческой группе на примере студентов Приазовского государственного технического университета. Источников – 26.

Ключевые слова: личность, студенческая группа, безопасность, социально-психологический аспект.

Samoylov A.A.

The characteristic of social and psychological aspects of human security in the student group.

The paper studies the conditionality of human security in the student group in terms of social and psychological aspects. The author examines the main characteristics of social and psychological aspects of human security in the student group at the example of students Azov State Technical University. Sources – 26.

Key words: individual, student group, security, social and psychological aspect.

Самойлов Олексій Анатолійович – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри соціології та соціальної роботи ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет, м. Маріуполь

УДК 159.9

Святоха Н.А.

ВПЛИВ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕНЕДЖМЕНТУ

У статті розглянуто чинники, що впливають на управлінську культуру керівників навчальних закладів, соціально-психологічні аспекти управлінської діяльності керівника навчального закладу, складові його управлінської компетентності. Джерел – 8.

Ключові слова: управлінська культура, управлінська компетентність, управлінська діяльність, соціокультурне, морально-психологічне та етнопсихологічне середовище, освітня діяльність, професіоналізм керівника, психологія управління.

Постановка проблеми. Модернізація управління освітою передбачає запровадження нової етики управлінської діяльності, що базується на принципах взаємоповаги, позитивної мотивації; упровадження новітніх інформаційних комп'ютерних технологій; підвищення компетентності управлінців усіх рівнів. Проте якість підготовки до управлінської діяльності переважної більшості керівників за багатьма параметрами ще недостатньо відповідає сучасним вимогам суспільства й держави.

У зв'язку з цим, актуальною залишається проблема забезпечення навчальних закладів професійно підготовленими керівниками з високим рівнем загальної культури та управлінської зокрема.

Серед цих вимог важливу роль відведено отриманню нових знань, формуванню умінь і навичок щодо оволодіння сучасними методами і формами управлінської діяльності, використанню різноманітних засобів впливу на педагогічний колектив та новітніх механізмів впровадження змін у педагогічній діяльності.

«Культурно працювати» — це значить уміти правильно розставити кадри на вирішальних ланках, працювати творчо, з перспективою, завжди бачити кінцеву мету й вибирати найбільш раціональні методи її досягнення.

Розв'язання завдань сучасної освіти, оптимізація навчально-виховного процесу в навчальних закладах передбачає врахування різних чинників – політичних, економічних, законодавчих, соціальних тощо. Вагоме місце серед них посідають соціально-психологічні чинники, що пов'язані із урахуванням індивідуально-психологічних особливостей людей та закономірностей спілкування в соціальних групах. Вивчення практичної роботи управлінських кадрів закладів освіти і підготовки їх до професійної діяльності дозволяє встановити наявність